



FRA pressiteade

Viin, 7. juuni 2012

Õigusaktidele vaatamata ei teostu puuetega inimeste õigused tegelikkuses

Vaimupuudega ja psüühikahäiretega inimeste diskrimineerimine ei taha lõppeda, kuigi Euroopa Liit ja selle 21 liikmesriiki on ratifitseerinud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni. Kaks uut FRA raportit kajastavad vaimupuudega ja psüühikahäiretega inimeste tõrjutuse ja diskrimineerimise kogemusi. Aruanded toovad esile vajaduse asendada hoolekandeesutustes elamise süsteem kogukonnas elamise mudeliga ning sõnastada ümber õigusaktid ja poliitika, et muuta need rohkem kaasavaks. FRA raporteid esitletakse rahvusvahelisel konverentsil „Autonoomia ja kaasamine” Kopenhaagenis 7.–8. juunil 2012.

„Euroopa 80 miljoni puuetega inimese õiguste teostamiseks tuleb veel palju ära teha. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon seab kõrge sihi puuetega inimeste olukorra parandamiseks. Praegune väljakutse on see ellu viia,” ütles FRA direktor Morten Kjaerum. „FRA uuring näitab, et puuetega inimeste põhiõigused jäävad õiguslike tagatiste taha, eriti eelarvekärbete valguses. Uuringud loovad aluse arutelule praktiliste meetmete osas, mis muudaksid inimeste igapäevast elu.”

1) Raport „Valik ja kontroll: õigus iseseisvale elamisele”

Uuringus vaadeldi vaimupuudega ja psüühikahäiretega inimeste iseseisva elamise kogemusi üheksas Euroopa Liidu riigis ning leiti, et neil on **igapäevase eluga** toimetulekul sageli **raskusi**. Peamised probleemid on muu hulgas järgmised:

- õigusaktid ja poliitikad, mis ei võimalda puuetega inimestel elada iseseisvalt;
- negatiivsed hoiakud ja eelarvamused, mis ei väärtusta puuetega inimeste panust ühiskonnaellu;
- töövõimaluste puudus, mille tagajärg on sõltuvus riigi toetusest ja hüvitistest.

Aruanne osutab, et edukaks iseseisvaks elamiseks peab **deinstitutionaliseerimisega** kaasnema **sotsiaalpoliitika reform** hariduses, tervishoius, tööhõives ja personaalsete tugiteenuste võimalustes. Puuetega inimesed tuleb kaasata selle reformi väljatöötamisse.



„Ministeeriumide ja ametiasutuste inimesed peaksid minusuguste inimestega rääkima, kui nad õigusakte ja poliitikat välja töötavad. Nad peaksid küsima meilt, mida me tahame ja vajame, ning mitte tegema meie elu keerulisemaks.” (Uuringu käigus intervjueritud 32-aastane Bulgaaria mees)

2) Aruanne „Psüühikahäiretega inimeste tahtevastane hoolekandetasutusse paigutamine ja sundravi”

Teises FRA aruandes toonitatakse, et **õigusaktid, mis reguleerivad tahtevastast hoolekandetasutusse paigutamist või sundravi**, peavad arvestama inimeste põhiõigusi kooskõlas puuetega inimeste õiguste konventsiooniga. Kuigi Euroopa Liidu kõik liikmesriigid on kehtestanud miinimumtagatised, osutab FRA uuring seoses tahtevastase hoolekandetasutusse paigutamise või sundraviga valdavalt **negatiivsetele kogemustele**, millistel on järgmised põhjused:

- arutamata jätmise tulemusel puudub inimestel teave menetluse ja enda olukorra kohta, mille tagajärjel ei saa nad mõjutada seda, mis nendega toimub;
- hirmu ja alanduse tunne ravi ajal. Vabatahtlikku hoolekandetasutusse paigutamisse ja ravisse suhtuti positiivsemalt.

Mõlemad FRA aruanded loovad Euroopa Liidus ja liikmesriikides aluse aruteludeks selle üle, kuidas kaitsta ja järgida puuetega inimeste õigusi, ning neid saab kasutada toetava materjalina puuetega inimeste konventsioonist tulenevate kohustuste täitmisel.

Täielikud aruanded:

- [*Involuntary placement and involuntary treatment of persons with mental health problems* \(„Psüühikahäiretega isikute tahtevastane hoolekandetasutusse paigutamine ja sundravi”\)](#)
- [*Choice and control: the right to independent living - Experiences of persons with intellectual disabilities and persons with mental health problems in nine EU Member States* \(„Valik ja otsustusõigus: õigus iseseisvale elamisele. Vaimupuudega ja psüühikahäiretega inimeste kogemused üheksas Euroopa Liidu liikmesriigis”\)](#)

Tähelepanuks toimetajatele

- ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon jõustus 2008. aasta mais ning selle on ratifitseerinud [21 Euroopa Liidu liikmesriiki ja Euroopa Liit ise](#). See on esimene õiguslikult siduv rahvusvaheline inimõiguste dokument, mille osaline on Euroopa Liit. Konventsioon nõuab, et allakirjutanud annaksid lisaks muudele kohustustele kõigile puuetega inimestele võimaluse iseseisvaks

**FRA**

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS



eluks ning toetaksid nende osalust kogukonnas võrdsetel alustel kõigi teistega.

- Psüühikahäired võivad mõjutada inimese mõtteid, organismi, tundeid ja käitumist. Psüühikahäired on muu hulgas depressioon, bipolaarne meeleoluhäire (maniakaal-depressiivne psühhoos), aktiivsus- ja tähelepanuhäire, ärevushäired, söömishäired, skisofreenia ja käitumishäired.
- Vaimupuue on püsiv seisund, mida iseloomustab keskmisest märgatavalt madalam intellektuaalsed võimed, mille tagajärjeks on vaimse tegevuse ja adaptiivse käitumise piirangud. Vaimupuue on tavaliselt kaasasündinud või tekib enne 18 aasta vanust. Näited: Aspergeri sündroom, autism ja Downi sündroom.
- Valiku ja otsustusõiguse aruandes käsitletakse üheksat riiki: Bulgaaria, Kreeka, Läti, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Ungari ja Ühendkuningriik.
- Hoolekandetasutusse tahtevastase paigutamise ja sundravi aruandes esitatakse 27 Euroopa Liidu liikmesriigi õiguse võrdlev analüüs koos üheksast valiku ja otsustusõiguse aruandes käsitletud riigist pärit inimeste kogemustega.
- Euroopa Põhiõiguste Ameti (FRA) ülesandeks on anda tõendipõhist nõu Euroopa Liidu ja riikide poliitikakujundajatele ning aidata kaasa sellele, et põhiõigusi puudutav aruteluja poliitikakujundus oleksid teadmispõhisemad, kindlamalt piiritletud ning kontekstiga paremini seostatud.

Lisateavet annab Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti meediaüksus

E-post: media@fra.europa.eu

Tel: +43 1 580 30 642